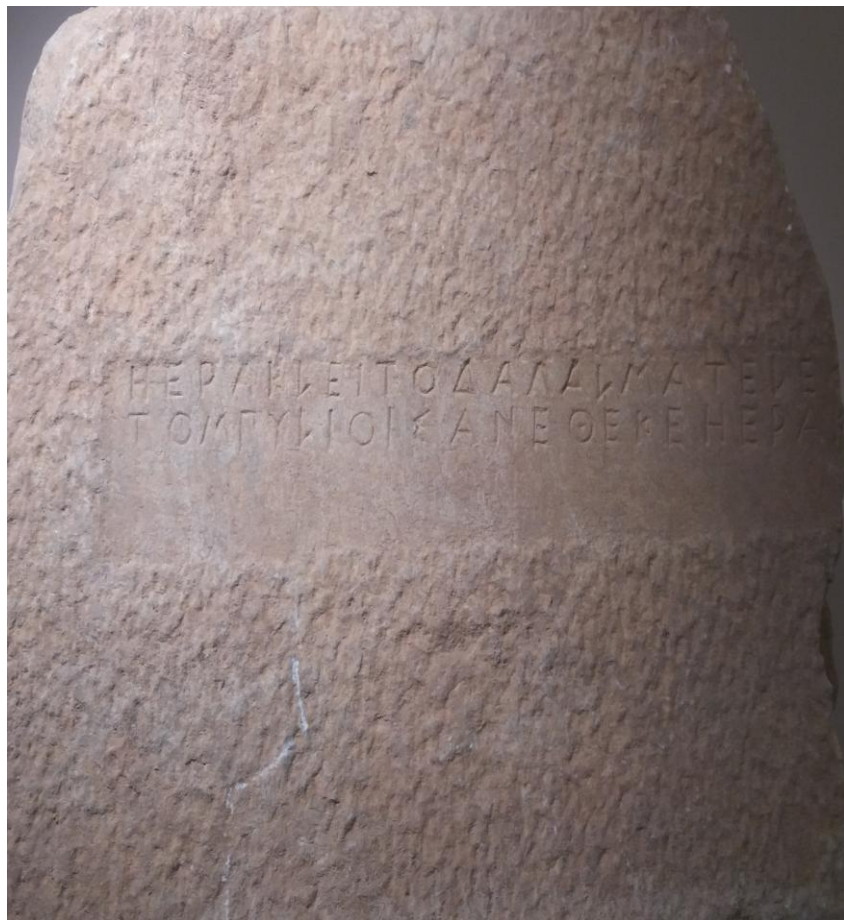

Δημιουργική εργασία

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ

(ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ – ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ)

Μαθητές και μαθήτριες του Α΄3

του 49^{ου} Λυκείου Αθηνών

Περσικοί Πόλεμοι

Κύρια αίτια των Περσικών πολέμων

Η επεκτατική πολιτική των Περσών, επεδίωκαν να κατακτούν διαρκώς εδάφη και να υποτάσσουν νέους πληθυσμούς ώστε να δημιουργήσουν κοσμοκρατορία. Αφού κατέλαβαν ένα μεγάλο μέρος της Ασίας θέλησαν να επεκταθούν προς την Δύση και η Ελλάδα βρισκόταν στην αρχή του κατακτητικού της δρόμου.

Η αφορμή για την επίθεση των Περσών εναντίον της Ελλάδας

Οι Πέρσες ισχυρίστηκαν ότι ήθελαν να τιμωρήσουν την Αθήνα και την Ερέτρια επειδή πρόσφεραν βοήθεια στους Ίωνες όταν επαναστάτησαν εναντίον των Περσών.

Μία άλλη προσέγγιση

Τα πραγματικά αίτια του πολέμου αυτού ήταν οι οικονομικές και πολιτικές διαφορές και ανταγωνισμοί μεταξύ των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων. Οι δυνάμεις αυτές θα συγκρούονταν μεταξύ τους ούτως ή άλλως κάποια στιγμή, αλλά περίμεναν μια ευκαιρία. Η ανάγκη των Περσών να μεγαλώνουν διαρκώς την εδαφική τους έκταση και να εξουσιάζουν υποδουλώνοντας συνεχώς νέους λαούς. Επιπλέον να σημειωθεί ότι οι Πέρσες ζούσαν από τους φόρους που επέβαλλαν κάθε φορά στους λαούς που εξουσίαζαν, ενώ οι ίδιοι ασχολούνταν με τον πόλεμο και την άσκηση της εξουσίας.

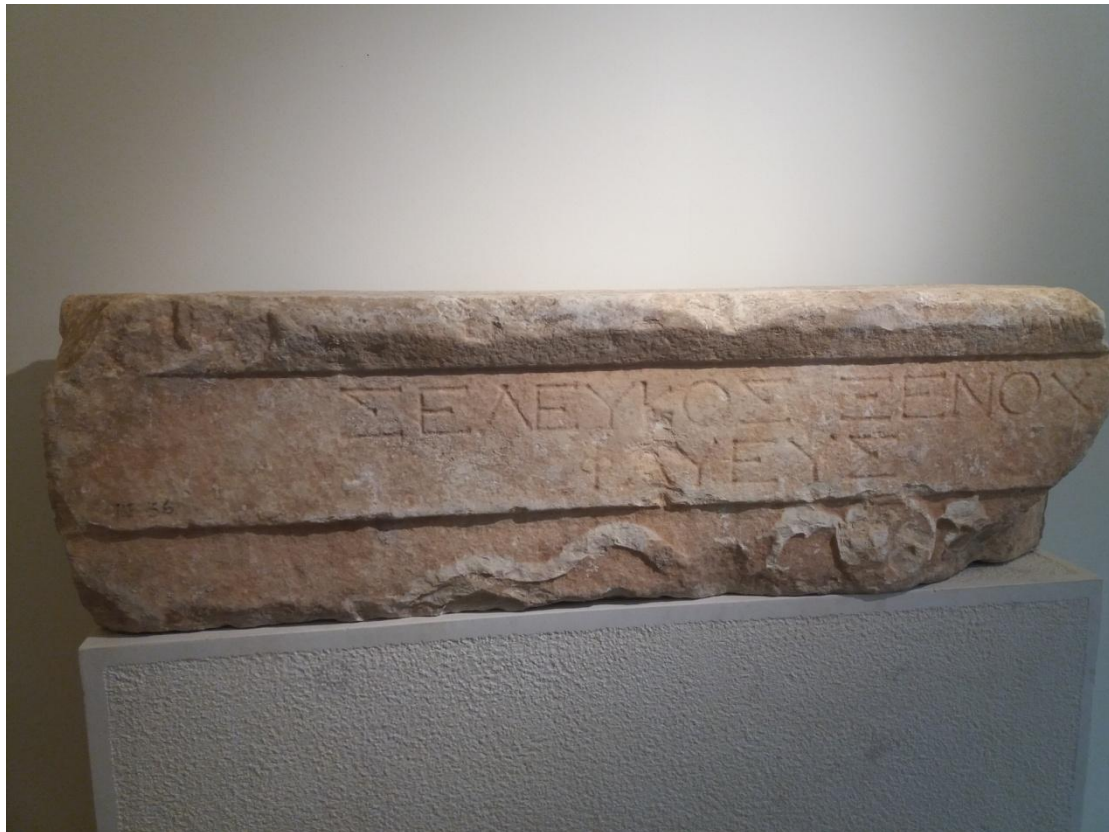

Περσικοί Πόλεμοι

Οι Περσικοί Πόλεμοι ή τα Μηδικά, διεξήχθησαν στο πρώτο μισό του 5ου αιώνα π.χ., μεταξύ των Ελλήνων και των Περσών. Οι διαμάχες αυτές ξεκίνησαν από την κατάκτηση της Ιωνίας από τον Κύρο Β΄. Την πρώτη φάση των πολέμων, η οποία ήταν και η αιτία μετέπειτα συγκρούσεων, αποτέλεσε η Ιωνική Επανάσταση, η οποία ξεκίνησε μετά την αποτυχημένη πολιορκία της Νάξου από τους Πέρσες.

Μετά την Ιωνική Επανάσταση, ο Πέρσης βασιλιάς Δαρείος αποφάσισε να εκδικηθεί την Αθήνα και την Ερέτρια, επειδή βοήθησαν τις ιωνικές πόλεις. Το 492 π.χ., ο Μαρδόνιος κατέλαβε τη Θράκη και τη Μακεδονία, ωστόσο ο στόλος του ναυάγησε στο Όρος Άθως. Δύο χρόνια αργότερα, ο Δάτης και ο Αρταφέρνης κατάφεραν να κατακτήσουν τις Κυκλάδες, τη Νάξο και την Ερέτρια, ωστόσο υπέστησαν βαριά ήττα στον Μαραθώνα όπου οι Αθηναίοι παρατάχθηκαν μαζί με χίλιους Πλαταιείς, ενώ οι Σπαρτιάτες αρνήθηκαν να συμμετάσχουν, και κατάφεραν να διαλύσουν τις πτέρυγες των Περσών αναγκάζοντας τους

να υποχωρήσουν .Με αυτό τον τρόπο έληξε η πρώτη περσική εισβολή στην Ελλάδα.

Μετά τον θάνατο του Δαρείου, την ηγεσία των Περσών ανέλαβε ο Ξέρξης, ο οποίος άρχισε να μεταφέρει τον στρατό του στην Ευρώπη κατά το 481 π.χ. και επιτέθηκε στην Ελλάδα, το 480 π.χ, με σκοπό να την κατακτήσει ολόκληρη. Το 481π.Χ. , συγκλήθηκε συνέδριο στην Κόρινθο, όπου δημιουργήθηκε η ελληνικά συμμαχία, όπου το κάθε μέλος της συμμαχίας είχε την δυνατότητα να ζητήσει στρατό για αμυντικούς λόγους. Το 480-479 π.χ. έγινε η δεύτερη περσική εισβολή.

Το Μεσοδιάστημα από
479π.Χ. -431π.Χ.

Τα γεγονότα που έγιναν από το τέλος του Περσικού πολέμου
μέχρι την αρχή του Πελοποννησιακού πολέμου

479 π.Χ.: (4η Βοηδρομιών) Μάχη των Πλαταιών και Μάχη της Μυκάλης,
ήττα των Περσών.

478 π.Χ.: Η Αθήνα ανακαινίζεται και, παρά την αντίδραση της Σπάρτης,
χτίζει τείχη. Πολλοί Αθηναίοι επισκέπτονται την αυλή του Ιέρωνα στις
Συρακούσες.

477 π.Χ.: Στην Αθήνα καταργείται η απαγόρευση δημόσιων θέσεων για
τους πολίτες της τέταρτης κλάσης. Απελευθέρωση του Βυζαντίου και
σημαντική κατάληψη της Κύπρου από τους Έλληνες του Πausanias. Η
Αθήνα γίνεται θαλάσσια ηγεμονία υπό του Αριστείδα και
Κίμωνα. Κτίζεται το λιμάνι του Πειραιά.

476 π.Χ.: Προδοσία του Πausanias. Θάνατος του Αναξίλα, τυράννου το
Ρηγίου, Έλληνες ζητούν καταφύγιο στην Νεάπολη.

471 π.Χ.: Ο Θεμιστοκλής κατηγορείται για συνωμοσία με τον Πausanias
κατά της ελευθερίας των Ελλήνων και εξορίζεται.

470 π.Χ.: Νίκη του Κίμωνα κατά των Περσών κοντά στον ποταμό Ευρυμέδοντα στην Παμφυλία. Ο Κίμων απελευθερώνει την Ηιώνα από τους Πέρσες και την Σκύρο από τους Δόλοπες. Οι Αθηναίοι καταλαμβάνουν την Κάρυστο.

467 π.Χ.: Μάχη του Ευρυμέδοντα. Ο Κίμων νικάει τους Πέρσες.

465 π.Χ.: Ξεσπάει ο Τρίτος Μεσσηνιακός Πόλεμος που θα διαρκέσει δέκα χρόνια.

466 π.Χ.: Οι Αθηναίοι καταλαμβάνουν την Νάξο. Διπλή νίκη του Κίμωνα εναντίον των Περσών στον Ευρυμέδοντα.

465 π.Χ.: Πόλεμος μεταξύ Αθήνας και Θάσου.

464 π.Χ.: Σημειώνεται σεισμός στην Σπάρτη. Ακολουθεί επανάσταση των Μεσσηνίων Ειλώτων και ξεσπάει ο Τρίτος Μεσσηνιακός πόλεμος. Κτίζονται τα μακρά τείχη στην Αθήνα.

463 π.Χ.: Οι Αθηναίοι καταλαμβάνουν την Θάσο. Επανάσταση των Αιγυπτίων κατά των Περσών υπό την ηγεσία του Θήρα που ζήτησε και πήρε την βοήθεια των Αθηναίων.

462 π.Χ.: Ήττα των Περσών από τους Αθηναίους σε ναυμαχία.

461 π.Χ.: Οι Αθηναίοι αποχωρούν από την συμμαχία με την Σπάρτη, εξορίζουν τον Κίμωνα και κλείνουν συμμαχία με το Άργος στην οποία προσχωρούν οι Θεσσαλοί και αργότερα και τα Μέγαρα.

460 π.Χ.: Οι Αθηναίοι κάνουν εκστρατεία στην Αίγυπτο για να βοηθήσουν τον σατράπη Ίναρο που επαναστάτησε εναντίον του βασιλιά της Περσίας. Ίδρυση νομισματοκοπείου στην Νεάπολη.

459 π.Χ.: Η Αθήνα ασκεί ηγεμονιστική πολιτική επί των πόλεων-μελών της Αθηναϊκής συμμαχίας.

458 π.Χ.: Πόλεμος της Αθήνας με την Κόρινθο, Επίδαυρο και Αίγινα. Ήττα των Αθηναίων στην μάχη με τους Αλιείς. Νίκη των Αθηναίων στην ναυμαχία της Κεκρυφάλειας και στην Αίγινα. Πολιορκία της Αίγινας. Έφοδος των Κορινθίων στην Μεγαρίδα στην προσπάθεια να

απελευθερώσουν την Αίγινα. Αποκρούονται από τον Μυρωνίδα και τους άμαχους πολίτες της Αθήνας.

457 π.Χ.: Πόλεμος της Αθήνας με την Αίγινα, Κόρινθο, Θήβα, Σπάρτη και με τους Πέρσες στην Αίγυπτο. Μάχη της Τανάγρας και νίκη των Σπαρτιατών. Επιστροφή του Κίμωνα.

456 π.Χ.: Νίκη του Μυρωνίδα και των Αθηναίων στην μάχη των Οινοφύτων εναντίον των Βοιωτών. Οι Βοιωτία, Φωκίδα και Οπούντια Λοκρίδα γίνονται μέρος της Αθηναϊκής συμμαχίας. Αποπερατώνονται τα τείχη των Αθηνών στον Πειραιά και το Φάληρο. Εκστρατεία του Τολμίδα στην Πελοπόννησο.

455 π.Χ.: Ο Τολμίδης και ο Περικλής με τους Αθηναίους νικούν τους Σπαρτιάτες. Τέλος του τρίτου Μεσσηνιακού Πολέμου και πτώση της Ιθώμης. Οι Αθηναίοι παραχωρούν το Ναύπλιο στους Μεσσήνιους. Καταστροφή και διάλυση των δυνάμεων ξηράς και ναυτικού των Αθηναίων στην Αίγυπτο.

454 π.Χ.: Αποστολή των Ρωμαίων στην Αθήνα για να γνωρίσουν τους νόμους του Σόλωνα. Εκστρατεία του Περικλή στον κόλπο της Κρίσας. Οι Αχαιοί προσχωρούν στην Αθηναϊκή συμμαχία.

450 π.Χ.: Αρχίζει τριακονταετής περίοδος ειρήνης μεταξύ Σπάρτης και Άργους. Ο Κίμων που επέστρεψε από την εξορία κηρύττει πενταετή ανακωχή μεταξύ των πόλεων της Πελοποννήσου και των Αθηναίων και στέλνεται με στρατό στην Κύπρο. Ξεκινάει πόλεμος με τους Πέρσες στην θάλασσα που θα διαρκέσει δύο χρόνια.

449 π.Χ.: Διπλή νίκη των Αθηναίων κατά των Περσών στην Κύπρο.

449 π.Χ.: Μάχη των Αθηναίων εναντίον των Περσών. Νίκη του Ξάνθιππου και του στόλου των Ελλήνων κατά του Σέστου που συλλαμβάνεται αιχμάλωτος από τους Έλληνες. Ο Κίμων αναγκάζει τον βασιλιά της Περσίας Αρταξέρξης να υπογράψει ταπεινωτική συνθήκη ειρήνης.

448 π.Χ.: Εκ νέου εχθροπραξίες μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. Δεύτερος ιερός πόλεμος

447 π.Χ.: Νίκη των Βοιωτών κατά των Αθηναίων στην Μάχη της Χαιρώνειας. Πρόβλημα στην Αθηναϊκή συμμαχία.

446 π.Χ.: Αποστατεί η Εύβοια από Αθηναϊκή Συμμαχία αλλά επανέρχεται με εκστρατεία των Αθηναίων. Αποστατούν τα Μέγαρα - σκοτώνουν αθηναϊκή φρουρά

445 π.Χ.: Επαναστατούν οι Βοιωτοί και αποχωρούν από την συμμαχία με τους Αθηναίους. Ο Περικλής καταλαμβάνει την Βοιωτία και την επαναφέρει στην Αθηναϊκή συμμαχία. Με την πάροδο της πενταετίας ανανεώνεται η ανακωχή μεταξύ Πελοποννήσου και Αθηναίων για άλλα τριάντα χρόνια. Η Αθηναϊκή δημοκρατία στο απόγειο.

444 π.Χ.: Ο Περικλής κυβερνάει χωρίς κανέναν πολιτικό αντίπαλο. Βρίσκεται στην εξουσία εδώ και 25 χρόνια και πρόκειται να συνεχίσει να κυβερνάει για άλλα δεκαπέντε χρόνια. Η Αθήνα γνωρίζει την υψηλότερη ακμή του πολιτισμού της. Επεκτείνονται τα τείχη από την Αθήνα στον Πειραιά. Οι Αθηναίοι στέλνουν αποικιακή αποστολή στους Θούριους της Μεγάλης Ελλάδας, την οποία συνοδεύουν οι Ηρόδοτος, Πρωταγόρας και Ιππόδαμος.

440 π.Χ.: Πόλεμος της Σάμου. Η Σάμος και το Βυζάντιο καταλαμβάνονται.

439 π.Χ.: Πόλεμος μεταξύ Κορίνθου και Κερκύρας.

437 π.Χ.: Οι Αθηναίοι στέλνουν αποικιακή αποστολή στην Αμφίπολη.

434 π.Χ.: Ξεσπάει πόλεμος μεταξύ Κορίνθου και Κερκύρας εξαιτίας της Επιδάμνου. Νίκη των Κερκυραίων στην Ναυμαχία του Άκτιου.

433 π.Χ.: Συμμαχία της Αθήνας με την Κέρκυρα. Ναυμαχία μεταξύ Κερκυραίων και Κορινθίων στα Σύβοτα, στην οποία παίρνουν μέρος και οι Αθηναίοι.

432 π.Χ.: Η Ποτίδαια επαναστατεί εναντίον της Αθηναϊκής συμμαχίας. Ίδρυση της Ηράκλειας.

431 π.Χ.: 7 Μαΐου: Αιφνιδιαστική επίθεση των Θηβαίων εναντίον των Πλαταιών και έναρξη του Πελοποννησιακού πολέμου που θα διαρκέσει

27 χρόνια. Οι Σπαρτιάτες με τον βασιλιά Αρχίδαμο εισβάλλουν στην Αθήνα. Οι Αθηναίοι για να εκδικηθούν τις λεηλασίες που σημειώθηκαν κάνουν ναυτική εκστρατεία στα παράλια της Πελοποννήσου. Καταλαμβάνουν τους Σολούς και τον Αστακό και προσαρτούν την Κεφαλλονιά στην Αθηναϊκή συμμαχία. Καταλαμβάνουν τμήματα της Οπούντιας Λοκρίδας και εκδιώκουν τους Αιγινίτες από το νησί τους. Το φθινόπωρο εισβολή των Αθηναίων στην περιοχή των Μεγάρων. Συνέχεια της πολιορκίας της Ποτίδαιας.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος ήταν η στρατιωτική σύγκρουση μεταξύ της Δηλιακής Συμμαχίας (υπό την ηγεσία της Αθήνας) και της Πελοποννησιακής Συμμαχίας (υπό την ηγεσία της Σπάρτης) που έλαβε χώρα την περίοδο 431-404 π.Χ και έληξε με αποφασιστική νίκη των Σπαρτιατών και την παράδοση της Αθήνας.

Μετά τη λήξη των Περσικών Πολέμων, οι πόλεις-κράτη της Αθήνας και της Σπάρτης είχαν ηγεμονικό ρόλο στην Ελλάδα: η Σπάρτη στη ξηρά και η Αθήνα στη θάλασσα. Στην Αθήνα ξεκίνησε ο Χρυσός Αιώνας του Περικλή, με το χτίσιμο του Παρθενώνα και την εμφάνιση μεγάλων

φιλόσοφων (όπως ο Σωκράτης). Οι Αθηναίοι, με πρόταση του Περικλή, περιέφραξαν τον Πειραιά και τον ένωσαν με την Αθήνα χάρη στα Μακρά Τείχη. Η κίνηση αυτή προκάλεσε την ρήξη στις σχέσεις της Αθήνας με τη Σπάρτη, ενώ η έριδα μεταξύ της Κορίνθου και της Κέρκυρας ήταν η αφορμή του πολέμου.

Ο πόλεμος χωρίστηκε από τους ιστορικούς σε δύο στάδια: τον Αρχιδάμειο και τον Δεκελειακό πόλεμο. Στα πλαίσια του Αρχιδάμειου πολέμου, οι Σπαρτιάτες διεξήγαγαν επιδρομές στα εδάφη της Αττικής, με τους Αθηναίους να απειλούν τις ακτές της Πελοποννήσου. Ωστόσο, η περίοδος αυτή έληξε με την υπογραφή της ειρήνης του Νικία. Παρ' ολ' αυτά, οι δύο πλευρές συνέχιζαν να εχθρεύονται η μια την άλλη, οδηγώντας τους Αθηναίους στη σικελική εκστρατεία. Η εκστρατεία, αν και ξεκίνησε με επιτυχίες για το αθηναϊκό στράτευμα, ολοκληρώθηκε με πανωλεθρία για τους Αθηναίους, οι οποίοι έχασαν δύο στόλους και αρκετούς άνδρες. Τότε, οι Σπαρτιάτες, με τη βοήθεια των Περσών, προχώρησαν στη δημιουργία δικού τους στόλου και απειλούσαν τις αθηναϊκές αποικίες. Τελική πράξη του πολέμου ήταν η ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς το 404 π.Χ, η οποία έληξε με αποφασιστική νίκη των Σπαρτιατών. Το επόμενο έτος, η Αθήνα παραδόθηκε και υπέγραψε συνθήκη ειρήνης με τη Σπάρτη.

Μετά το τέλος του πολέμου, η Σπάρτη έγινε κυρίαρχη δύναμη στην Ελλάδα (Σπαρτιατική ηγεμονία), ωστόσο, είχε αποδυναμωθεί από τον μακροχρόνιο πόλεμο με τους Αθηναίους. Η προσπάθεια επιβολής των συμφερόντων των εις βάρος των ελληνικών πόλεων οδήγησε στον Κορινθιακό Πόλεμο, ενώ η ηγεμονία της Σπάρτης έληξε με την ήττα της στη μάχη των Λεύκτρων από τους Θηβαίους.

Αφορμές του πολέμου

Αφορμή του πολέμου στάθηκε ουσιαστικά η απόφαση της Αθήνας να διευρύνει ακόμα περισσότερο το εμπόριο αλλά και τις πολιτικές της σχέσεις με τη Μεγάλη Ελλάδα, δηλαδή τις πόλεις της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας. Συγκεκριμένα ήταν η Κέρκυρα, παρότι είχε αριστοκρατικό πολίτευμα, ενώ εκείνη που τον υπέσκαπτε ήταν κυρίως η Κόρινθος, επίσης αριστοκρατική, αλλά πολύ πιο απειλητική εμπορικά από την

πρώτη. Οι Αθηναίοι ήθελαν να επεκταθούν δυτικά και η αφορμή για να μετριάσουν την επιρροή της Κορίνθου ήρθε όταν κηρύχτηκε πόλεμος μεταξύ Κορίνθου και Κέρκυρας.

Η Κέρκυρα, παρότι αποικία της Κορίνθου, ήταν πια απολύτως ανεξάρτητη από αυτήν, διέθετε δικό της υπολογίσιμο στόλο και ακμαίο εμπόριο. Οι σχέσεις της με την Κόρινθο δεν ήταν ιδιαίτερα καλές λόγω του εμπορικού ανταγωνισμού τους και όταν το 433 π.Χ. τέθηκε ζήτημα με την Επίδαμνο -άλλη ανταγωνίστρια πόλη στο εμπόριο του Ιονίου- η Κέρκυρα δεν δίστασε να έρθει σε ανοιχτή ρήξη με την Κόρινθο. Διαβλέποντας όμως ότι υπήρχε κίνδυνος να ηττηθεί, ζήτησε τη βοήθεια του αθηναϊκού στόλου. Κορίνθιοι πρέσβεις ζήτησαν τότε επισήμως από τους Αθηναίους να μην παρέμβουν υπέρ της Κέρκυρας, γιατί κάτι τέτοιο θα συνιστούσε παραβίαση των όρων της 30ετούς ειρήνης που είχε υπογραφεί το 445 π.Χ. Οι Αθηναίοι θεώρησαν ότι δεν συνιστούσε παραβίαση η αποστολή «αμυντικού όλου» και αποφάσισαν τα πολεμικά πλοία τους να είναι παρόντα στην επικείμενη ναυμαχία αλλά να αναμιχθούν μόνον αν απειλείται η πόλη της Κέρκυρας. Αυτό δεν ερμηνεύθηκε με τον ίδιο τρόπο από τους Κορίνθιους που έκριναν και μόνο την απειλητική παρουσία των αθηναϊκών πλοίων ως παρέμβαση, αποχώρησαν από τη ναυμαχία και θέλησαν να συγκαλέσουν συμβούλιο της Πελοποννησιακής Συμμαχίας για κήρυξη πολέμου.

Ταυτόχρονα, (το 432 π.Χ.), οι Κορίνθιοι υποκίνησαν αποστασία της Ποτίδαιας, μιας πόλης της Χαλκιδικής που ήταν μέλος της Αθηναϊκής συμμαχίας, αλλά και αποικία της Κορίνθου. Όταν οι Αθηναίοι έστειλαν εκεί στρατό για να πολιορκήσουν την πόλη, συγκρούστηκαν έξω από τα τείχη μάχη με τους Κορίνθιους που είχαν σταλεί εσπευσμένα εκεί για να υπερασπιστούν την αποικία τους. Έτσι οι «Τριακοντούτεις σπονδαί» (δηλαδή οι όροι της 30χρονης ειρήνης του 445 π.Χ.) παραβιάστηκαν πλέον κατάφωρα. Ήταν ως εκ τούτου αδύνατο να μη συγκληθεί το συμβούλιο της Πελοποννησιακής Συμμαχίας.

Οι συμμαχίες του πολέμου

Σε αυτό τον σχεδόν 27-ετή πόλεμο, διαμορφώθηκαν δύο μεγάλα

αντίπαλα στρατόπεδα ή συμμαχίες, στις οποίες άλλες πόλεις ανήκαν σταθερά μέχρι τέλους, ενώ άλλες όχι. Κάποιες αποστατούσαν από επιλογή και κάποιες εξαναγκάζονταν από τον εκάστοτε νικητή της κεντρικής διαμάχης -την Αθήνα ή τη Σπάρτη. Σε γενικές γραμμές στην αρχή αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος του Πελοποννησιακού Πολέμου οι δύο βασικοί αντίπαλοι ήταν η Πελοποννησιακή Συμμαχία και η Αθηναϊκή Συμμαχία. Ο συσχετισμός των δυνάμεων είχε ως εξής:

- Με την Αθήνα συντάχθηκαν οι Πλαταιές, οι περισσότερες πόλεις της Ακαρνανίας, πόλεις της Θεσσαλίας, η Ναύπακτος (όπου όμως δεν κατοικούσαν πια Λοκροί, αλλά Μεσσήνιοι που είχαν διωχθεί από τον τόπο τους και τους οποίους οι Αθηναίοι κατά κάποιο τρόπο φιλοξενούσαν εκεί), η Χίος, η Λέσβος (που αποστάτησε αλλά την επανέφεραν στη συμμαχία) και πολλά νησιά του Αιγαίου, όπως και πόλεις της Ιωνίας και του Ελλησπόντου. Από τα νησιά του Ιονίου και τη Μεγάλη Ελλάδα, η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος και μερικές πόλεις της Σικελίας και της Κάτω Ιταλίας. Ο στρατός τους συνολικά αναφέρεται ότι ήταν ο μισός και λιγότερος των αντιπάλων (περί τις 32.000 έναντι 60.000 ή κατ' άλλους 100.000), αλλά ο στόλος των Αθηναίων αριθμούσε πάνω από 300 τριήρεις, χωρίς μάλιστα τα πλοία των συμμάχων τους. Επίσης οι Αθηναίοι είχαν πολύ περισσότερο συγκεντρωμένο χρήμα, αφού είχαν μεταφέρει στην πόλη τους το ταμείο της Δηλιακής Συμμαχίας^[5].
- Με τη Σπάρτη συντάχθηκαν η Κόρινθος και όλες οι πελοποννησιακές πόλεις (εκτός από των Αργείων και των Αχαιών, αν και πολλές αχαιϊκές πόλεις στη συνέχεια μετέβαλαν στάση), τα Μέγαρα και όλες οι πόλεις της Βοιωτίας (εκτός των Πλαταιών), μερικές πόλεις της Αιτωλίας, η Φωκίδα, η Αμβρακία και οι πόλεις που κατοικούνταν από τους Λοκρούς. Από το Ιόνιο, σύμμαχοί τους ήταν οι Λευκαδίτες και από την Κάτω Ιταλία και Σικελία, μεταξύ άλλων, ο Τάραντας (σημερινό Τάραντο) και οι Συρακούσες. Η πελοποννησιακή συμμαχία είχε ιδιαίτερα υπολογίσιμο πεζικό και ιππικό, αλλά ο μόνος αξιόμαχος και πρακτικά αξιοποιήσιμος άμεσα στόλος της, ήταν ο κορινθιακός -

πιθανώς αριθμούσε γύρω στις 200 τριήρεις. Σύμφωνα με τον ιστορικό Παπαρρηγόπουλο, ίσως είχαν θεωρητικά διαθέσιμες άλλες 300, από μακρινές όμως περιοχές, όπως της Σικελίας.

Οι φάσεις του πολέμου

Διακρίνονται τρεις φάσεις: ο Αρχιδάμιος πόλεμος, η Σικελική εκστρατεία, και ο Δεκελεικός πόλεμος. Σύμφωνα με αυτήν ο πόλεμος χωρίζεται σε τρεις φάσεις ανάλογα με την ένταση των συγκρούσεων και όντως οι συγκρούσεις των εμπλεκομένων ήταν σαφώς εντονότερες κατά την πρώτη δεκαετία, στη συνέχεια κατά τη σικελική εκστρατεία και, τέλος, κατά τον Δεκελικό Πόλεμο.

Αρχιδάμιος πόλεμος (431-421 π.Χ)

Στην πρώτη φάση του πολέμου δόθηκε από τους ιστορικούς το όνομα του βασιλιά της Σπάρτης Αρχιδάμου, ο οποίος ήταν επικεφαλής των πελοποννησιακών δυνάμεων που κατέλαβαν την Αττική -όχι όμως και την Αθήνα- στα πρώτα έτη του πολέμου. Πάντως ως πρώτη επιθετική ενέργεια του πολέμου θεωρείται η αποτυχημένη επιδρομή των Θηβαίων στην πόλη των Πλαταιών τον Μάρτιο του 431 π.Χ. Ο

Αρχίδαμος εμφανίστηκε στην Αττική στα τέλη Μαΐου,^[7] και άρχισε την ερήμωσή της, ενώ οι Αθηναίοι κλείστηκαν στα Μακρά Τείχη, αποφεύγοντας την αντιπαράθεση με το πεζικό των Πελοποννησίων και περιορίζοντας τις επιθετικές τους κινήσεις στο ναυτικό -το έστειλαν και λεηλατούσε για αντιπερισπασμό τα παράλια της Πελοποννήσου και κυρίως την Ηλεία. Όταν οι Πελοποννήσιοι αποχώρησαν στα τέλη Ιουλίου, οι Αθηναίοι κυριεύσαν την Αίγινα, ερήμωσαν τις περιοχές των Λοκρών (στη σημερινή Αταλάντη, απέναντι από την Εύβοια) και λεηλάτησαν τα Μέγαρα. Στο τέλος του πρώτου έτους, κατά την ταφή των νεκρών Αθηναίων, εκφωνήθηκε και ο Επιτάφιος του Περικλή

Η Πελοποννησιακή Συμμαχία είχε καταφέρει να κυριεύσει τις Πλαταιές, πόλη-κλειδί για την Αθήνα, να νικήσει παρά την απειρία της σε μερικές ναυμαχίες την αθηναϊκή συμμαχία, να κυριεύσει την Αμφίπολη της Θράκης, σημαντική σύμμαχο της Αθήνας λόγω της παραγωγής χρυσού και ξυλείας, και να νικήσει στο Δήλιο, έξω από την Τανάγρα. Στον

πόλεμο είχαν εμπλακεί πλέον και οι Μακεδόνες βασιλείς που είχαν τις δικές τους φιλοδοξίες για την περιοχή τους και βρίσκονταν σε διαμάχες, αλλά και που σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο είχαν στηρίξει ενεργά την Πελοποννησιακή Συμμαχία. Εντούτοις είχε και η Σπάρτη λόγους να παρουσιάζει κάμψη του ηθικού της. Ήταν η ήττα της στην Πύλο, που έφερε τους Αθηναίους πολύ κοντά, οι λεηλασίες της περιοχής της από τα Κύθηρα, η διάψευση της πεποίθησής της ότι αυτός ο πόλεμος θα διαρκούσε λίγα χρόνια, η φυγή ειλωτών στους οποίους στηριζόταν για την επιβίωσή της ^[11] και η απειλή πολέμου με το έως πρόσφατα ουδέτερο Άργος. Ειδικά το τελευταίο, θα μπορούσε να οδηγήσει τη Σπάρτη σε διμέτωπο αγώνα.

Ο Μεσοπόλεμος (421-415 π.Χ)

Μετά τη Νικίειο Ειρήνη οι εχθροπραξίες δεν σταμάτησαν, αλλά η Σπάρτη και η Αθήνα υπέγραψαν αμυντική συμμαχία. Σύμφωνα με αυτήν οι εχθροί της μίας πόλης ήταν και εχθροί της άλλης. Η Κόρινθος διαφωνούσε εξ αρχής στην ειρήνευση μεταξύ Αθηναϊκής και Πελοποννησιακής Συμμαχίας. Το Άργος είχε επίσης τις διεκδικήσεις του στην Πελοπόννησο και συμμαχούσε με τη Μαντινεία εναντίον της Σπάρτης. Οι Αθηναίοι στάθηκαν ουσιαστικά στο πλευρό του Άργους. Στη μάχη που δόθηκε το 418 π.Χ. μεταξύ Αργείων και Σπαρτιατών, νίκησαν οι δεύτεροι, με αποτέλεσμα να αναπτρωθεί το ηθικό των Λακεδαιμονίων. Δύο χρόνια αργότερα, το 416 π.Χ. οι Αθηναίοι κατέλαβαν το νησί της Μήλου και σφαγίασαν τον πληθυσμό του νησιού. Στην πολιτική ζωή της Αθήνας αρχίζει να κυριαρχεί ο Αλκιβιάδης που θα πείσει τους Αθηναίους να κάνουν εκστρατεία κατά των Συρακουσών.

Η Σικελική Εκστρατεία (415-413 π.Χ.)

Ο Αλκιβιάδης, πολιτικός με πολλές ικανότητες και υπέρμετρες φιλοδοξίες, χρησιμοποιώντας ως πρόσφαση τον πόλεμο δυο σικελικών πόλεων, της Έγεστας και του Σελινούντα, έπεισε την Εκκλησία του

Δήμου, παρά τις αντιρρήσεις του Νικία, να οργανώσει μεγάλη εκστρατεία στη Σικελία με το πρόσχημα της αποστολής βοήθειας προς τους Εγεσταίους, φίλους της Αθήνας. Η Εκκλησία όρισε, ως αρχηγούς της εκστρατείας, τρεις στρατηγούς δίνοντάς τους πλήρεις εξουσίες (στρατηγούς αυτοκράτορες): τον Αλκιβιάδη, που ήταν ο εμπνευστής της εκστρατείας, τον Νικία και τον Λάμαχο.

Όταν ο στόλος των Αθηναίων έφτασε στη Σικελία, ξέσπασε πίσω στην Αθήνα οξύτατη πολιτική κρίση. Ο Αλκιβιάδης κατηγορήθηκε από τους εχθρούς του ότι, την παραμονή της αποχώρησης για τη Σικελία, αυτός και οι φίλοι του, σε κατάσταση μέθης, είχαν ακρωτηριάσει τις ερμαϊκές στήλες που χρησίμευαν ως οδοδείκτες στους δρόμους και τις πλατείες της πόλης. Ο λαός είχε δώσει υπερβολική σημασία στο γεγονός αυτό και η κατηγορία για ιεροσυλία ήταν φοβερή. Η Εκκλησία του δήμου αποφάσισε να ανακαλέσει από τη Σικελία τον Αλκιβιάδη. Αυτός, φοβούμενος την καταδίκη σε θάνατο, αρνήθηκε να επιστρέψει στην Αθήνα και κατέφυγε στη Σπάρτη. Εκεί, προδίδοντας την πόλη του, συμβούλευσε τους Σπαρτιάτες να στείλουν εκστρατευτικό σώμα στη Σικελία για να βοηθήσουν τους Σελινούντιους και τους σύμμαχους τους Συρακούσιους. Ακόμη, προέτρεψε να καταλάβουν και να οχυρώσουν τη Δεκέλεια στην Αττική για να αποκόψουν την Αθήνα από την αγροτική ενδοχώρα της.

Στη Σικελία η κατάσταση εξελίχθηκε άσχημα για τους Αθηναίους. Οι στρατηγοί Δημοσθένης και Νικίας παραδόθηκαν και εκτελέστηκαν ενώ χιλιάδες αιχμάλωτοι Αθηναίοι και σύμμαχοί τους πέθαναν από τις κακουχίες στα λατομεία των Συρακουσών.

Δεκελεικός Πόλεμος (413-404 π.Χ)

Η οχύρωση της Δεκέλειας από τους Σπαρτιάτες είχε καταστρεπτικά αποτελέσματα για τους Αθηναίους, που έχασαν έτσι την ύπαιθρο. Οι Αθηναίοι έκαναν προσπάθεια για ναυπήγηση νέου στόλου, ενώ συγχρόνως οι Πέρσες επανεμφάνιστηκαν στο Αιγαίο. Ο Αλκιβιάδης, που

είχε καταφύγει στη Μικρά Ασία, συμβούλευσε τους Πέρσες να διατηρήσουν τον πόλεμο μεταξύ Αθήνας-Σπάρτης, έτσι αυτοί έδωσαν χρήματα στους Σπαρτιάτες και εκείνοι ναυπήγησαν στόλο. Οι Αθηναίοι ανακάλεσαν τον Αλκιβιάδη, ο οποίος όμως θεωρήθηκε αργότερα υπεύθυνος για την ήττα των Αθηναίων στο νότιο ακρωτήριο της Σάμου (το 407 π.Χ.).

Αργότερα η Σπάρτη ηττήθηκε στις Αργινούσες το 406 π.Χ. και ο πόλεμος μεταφέρθηκε προς το Βόρειο Αιγαίο. Το 405 π.Χ., ο Σπαρτιάτης Λύσανδρος στους Αιγός Ποταμούς, στον Ελλήσποντο, κυρίευσε με έξυπνο στρατηγικό τέχνασμα όλα τα αθηναϊκά πλοία (εκτός από 12 που κατέφυγαν στην Κύπρο), γεγονός που συντέλεσε την ολοκληρωτική ήττα των Αθηναίων. Μετά από αυτό, ο στόλος της Σπάρτης απέκλεισε την Αθήνα από τη θάλασσα και, μέσω της οχυρωμένης Δεκέλειας, από την ξηρά. Η πολιορκία εξάντλησε τους Αθηναίους οι οποίοι, το 404 π.Χ., παραδόθηκαν και ζήτησαν ειρήνη.

Συνθηκολόγηση

Οι Σπαρτιάτες συγκάλεσαν συνέδριο στη Σπάρτη για να αποφασιστεί η σύναψη της ειρήνης. Οι σύμμαχοι της Σπάρτης απαίτησαν να ισοπεδωθεί ολοκληρωτικά η Αθήνα και όλοι οι κάτοικοι της να γίνουν δούλοι. Οι Σπαρτιάτες όμως δείχνοντας μεγαλοψυχία και αναλογιζόμενοι την προσφορά της Αθήνας κατά τους Περσικούς Πολέμους αρνήθηκαν να την καταστρέψουν και να υποδουλώσουν τους κατοίκους και δέχτηκαν να συνάψουν ειρήνη με τους παρακάτω όρους, ουσιαστικά σώζοντας την απ' την οργή των υπόλοιπων Ελλήνων, αφού καμία πόλη δεν μπορούσε να

αμφισβητήσει την απόφασή τους:

- Οι Αθηναίοι να παραδώσουν όλα τα πλοία τους, εκτός από 12.
- Να κατεδαφιστούν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά.
- Να επανέλθουν όλοι οι πολιτικοί εξόριστοι.

- Οι Αθηναίοι να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες και να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους.

Σημασία του πολέμου

Αυτός ο πόλεμος δεν ήταν σημαντικός μόνο για την εξέλιξη της ιστορίας της Ελλάδας, αλλά και για την επιστήμη της ιστοριογραφίας, επειδή ήταν το πρώτο γεγονός, το οποίο έγινε αντικείμενο επιστημονικής και ιστορικής ανάλυσης: Ο ιστορικός Θουκυδίδης μας παραδίδει στο έργο του «*Ιστορία*» μία αναλυτική σύγχρονη περιγραφή του πολέμου μέχρι τον χειμώνα του έτους 411 π.Χ. (από την οποία εξαρτώνται έως και σήμερα κατά ένα μεγάλο μέρος οι σημερινοί ερευνητές), στο οποίο αναλύει τα αίτια και τις αφορμές του πολέμου με μία συγκεκριμένη μέθοδο, η οποία έγινε πρότυπο για τη μεταγενέστερη ευρωπαϊκή ιστοριογραφία. Τα γεγονότα μετά το 411 π.Χ., που ο θάνατος δεν επέτρεψε στο Θουκυδίδη να εξιστορήσει, περιγράφει ο Ξενοφών στο έργο του, «*Ελληνικά*».

Συγκριτική μελέτη των δύο πολέμων

Ο κυριότερος λόγος για την έναρξη των περσικών πολέμων ήταν ότι οι Πέρσες επεδίωκαν συνεχώς την αύξηση της πολέμων της γεωγραφικής έκτασής τους και ήθελαν να κατακτήσουν νέους πληθυσμούς ώστε στο τέλος να είναι οι μόνοι που κατακτούν τον κόσμο. Μετά την επηκράτηση τους στην Ασία ήθελαν να συνεχίσει στην δύση και ως πρώτο προορισμό είχαν τους Έλληνες. Η βοήθεια που έδωσαν οι

Έλληνες στους Ίωνες ήταν και η αφορμή που περίμεναν οι Πέρσες για να έχουν έναν παραπάνω λόγο να επιτεθούν σε αυτούς. Για κάποιους όμως η πραγματικοί λόγοι ήταν πολιτικοί και οικονομικοί. Στο μεσοδιάστημα απο το 479π.Χ. μέχρι το 431π.Χ. έγιναν πολλοί πόλεμοι με κύριο πρόσωπο τους Πέρσες όπου στις περισσότερες μάχες ηττήθηκαν. Ο Πελοποννησιακός πόλεμος που η στρατιωτική σύγκρουση της Δηλιακής Συμμαχίας (υπό την ηγεσία της Αθήνας) και της Πελοποννησιακής Συμμαχίας (υπό την ηγεσία της Σπάρτης) που έλαβε η χώρα στη περίοδο 431-404 π.Χ. που έληξε με αποφασιστική νίκη των Σπαρτιατών και την παράδοση την Αθήνας. Στην συνέχεια η οχύρωση της Δεκέλειας απο τους Σπαρτιάτες είχε καταστρεπτικά αποτελέσματα για τους Αθηναίους, που έχασαν την ύπαιθρο. Επιπλέον έγιναν και άλλοι πόλεμοι όπως ο Μεσοπόλεμος, η Σικελική εξστρατεία και ο Αρχιδάμειος πόλεμος. Έπειτα οι Σπαρτιάτες συγκάλεσαν συνέδριο στην Σπάρτη για να αποφασιστεί η σύναψη της ειρήνης μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. Ο πόλεμος είχε μεγάλη σημασία για την Ελλάδα γιατί ήταν το πρώτο γεγονός που στιγμάτισε τη χώρα και έγινε αντικείμενο επιστημονικής και ιστορικής ανάλυσης. Η ονομασία <<Πελοποννησιακός Πόλεμος>> είναι μεταγενέστερη, ενώ ο Θουκυδίδης τον αναφέρει ως πόλεμο στους Πελοποννήσιους και τους Αθηναίους.